

## לפרשת ויגש – תשע"ד

### מחירה של הפרת האחוה

#### דר' נאוה וסרמן

פרשת יוסף ואחיו מלמדת אותנו פרק בענייני "ידיעה ובחירה" – ידיעתו של ה' את כל הקורה בעולם מתחילתו ועד סופו, לעומת הבחירה החופשית המוחלטת שקיימת לאדם לבחור את אשר יעשה.

כשיוסף מתוודע לאחיו, כפי שמספרת הפרשה, מתברר שה' עמד מאחרי כל מערך האירועים שבין יוסף ואחיו בכדי להחיות את בית יעקב בשנות הרעב, כדברי יוסף – "כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם". הדאגה ליעקב ולביתו גם היא חלק מהתוכנית האלוקית שישראל יעבדו את מצרים ארבע מאות שנה ושם הם יצמחו לעם.

אך האם העובדה שהיתה כאן תכנית אלוקית משחררת את אחי יוסף מאחריות לדרך שבה התנהגו כלפיו? מובן שלא. לא ייתכן שהם נכפו בידי ההשגחה העליונה, שכן לא ניתן לכפות על האדם התנהגות מסוימת ולאחר-מכן להענישו על-כך. ניתן ליישב קושיה זו ולומר כי התוכנית האלוקית מתייחסת אל התוצר הסופי, אך ישנן דרכים רבות כיצד ניתן להגיע אל היעד וישנה תמיד בחירה חופשית באיזו דרך לבחור.

לאור הבחירה החופשית שהיתה לאחי יוסף, קשה להבין מדוע יוסף משחרר אותם מאחריות "ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים". אמנם כשנדייק בדברי יוסף עצמו נראה שלא שחרר אותם מאחריות, שכן אמר להם "ואתם חשבתם עלי רעה, אלוקים חשבה לטובה, למען עשה כיום הזה להחיות עם רב". כל שאמר להם הוא שלא יעצבו, כלומר – לא לראות את מעשיהם בחומרה קיצונית שכן בדיעבד התברר שהקב"ה לקח את מעשיהם הרעים והשתמש בהם לטובה. כך ניסחו חז"ל "עבירתם של שבטים האכילה את העולם". כבר התאונן אחד מגדולי החסידות – הנה את העברות של קדמונינו כתבה התורה והם הפכו לחלק ממנה. ואת המצוות שלנו – איש לא כתב...

אך יש כאן עניין נוסף שנרכש דווקא בעקבות מעשה העברה – מבחן האחדות והערבות ההדדית. השבטים למדו בדרך הקשה את מחיר הפרת האחוה ואף את תיקונה, כשבנימין נלקח מהם והם מגלים אחריות גדולה מהרגיל – כולם מוכנים להישאר במצרים ובלבד שבנימין ישוב הביתה. לאחר מכן יהודה מוכן להישאר לבדו, תחת בנימין. מה שאומר ניתוק לנצח מביתו ומשפחתו. הנה כי-כן, לאחר שראה יוסף שהאחדות שוררת בקרב אחיו ומוכנים למסור נפשם איש עבור רעהו – הגיע הזמן להתגלות אליהם, מעתה שב בית יעקב והתאחד, והוא מסוגל לשרוד את הגלות הקשה במצרים.